

FINNISH LESSONS

WAT NEDERLAND KAN LEREN VAN HET FINSE ONDERWIJS

Door: Gérard Zeegers

“Als u besluit om dit boek te lezen, dan beloof ik u een verrassend verhaal over de basisgedachte achter het verbeteren van het onderwijs voor alle Finnen.” Sahlberg opent zijn ‘Finse lessen’ prikkelend en daagt Nederlandse leraren uit om kennis te nemen van de Finse opvattingen over opvoeding en onderwijs. Sahlberg schreef nadrukkelijk geen boek over de structuur en inhoud van het Finse onderwijs. Hij beschrijft vooral de veranderde politieke en maatschappelijke opvattingen die de Finnen aanzetten om succesvolle hervormingen door te voeren. Met zijn boek houdt Sahlberg tevens een vurig pleidooi voor samenwerking, personalisatie, gelijkwaardigheid en professionaliteit.

Creativiteit versus standaardisatie

Sahlberg wijst in zijn boek op de kwalijke effecten van het vrije marktdenken wat de afgelopen decennia sluipenderwijs het onderwijs wereldwijd in zijn greep kreeg. Hij maakt met ‘Finse lessen’ een ferm statement tegen de zogenaamde Global Educational Reform Movement, kortweg aangeduid als ‘germ’. Als hij spreekt over ‘germ’, dan spreekt hij over een ongezond virus dat, met extern opgelegde prestatienormen en inspecties en de aanname dat onderlinge concurrentie de kwaliteit van het onderwijs zou verhogen, zorgt voor wantrouwen en uitsluiting.

Hij onderschrijft de wens van beleidsmakers en bewindspersonen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren, hij verwerpt echter de route die al te vaak wordt ingeslagen en is blij dat de Finnen ‘germ’ tot nu toe buiten de deur hebben kunnen houden.

De peruskoulu: een evolutie van lesgeven naar leren

Voordat Sahlberg uitpakt over de geslaagde Finse onderwijsvernieuwingen, geeft hij een korte geschiedenisles. Om de Finse lessen op waarde te schatten is het van belang om kennis te nemen van die geschiedenis. Sahlberg beschrijft hoe een arme, agrarische, matig opgeleide natie zich na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde tot een moderne, op kennis gebaseerde samenleving met een uitstekend onderwijssysteem als hart van een innovatieve samenleving. In het oude schoolsysteem was er de gedeelde overtuiging dat ‘niet iedereen alles kon leren’. In het prille begin van de jaren zeventig initieerde men de nieuwe basisschool, de ‘peruskoulu’. Politiek en samenleving waren het erover eens dat alle kinderen recht hebben op succesvol en aansprekend onderwijs. Men sloeg de handen ineen en spreekt sindsdien over gelijkheid, efficiëntie en solidariteit. *De Finnen waren unaniem van mening dat publiek bekostigd onderwijs kritische en onafhankelijk denkende burgers dient voort te brengen.*

Sahlberg: “Kennis van constructivistische leertheoriën leidde er toe dat de focus werd verschoven van lesgeven naar leren. Een beter conceptueel begrip van de werkelijkheid, probleemoplossende vaardigheden, emotionele en meervoudige intelligentie en interpersoonlijke vaardigheden kwamen in de plaats van het uit het hoofd leren van feiten en het beheersen van irrelevante vaardigheden. De behoefte aan goede reken- en taalvaardigheid werd eveneens onderkend.”

Sahlberg onderbouwt zijn opvattingen met tal van onafhankelijke onderzoeken: “PISA-onderzoeken hebben aangetoond dat *beleid dat gebaseerd is op gelijke onderwijskansen en waarbij leraren het hart van de onderwijsvernieuwing vormen, de leerresultaten positief beïnvloedt*. Onderwijsbeleid dat is ontworpen om de leerprestaties in Finland te verhogen, stimuleert scholen om optimale leeromgevingen en aansprekende leerinhouden te

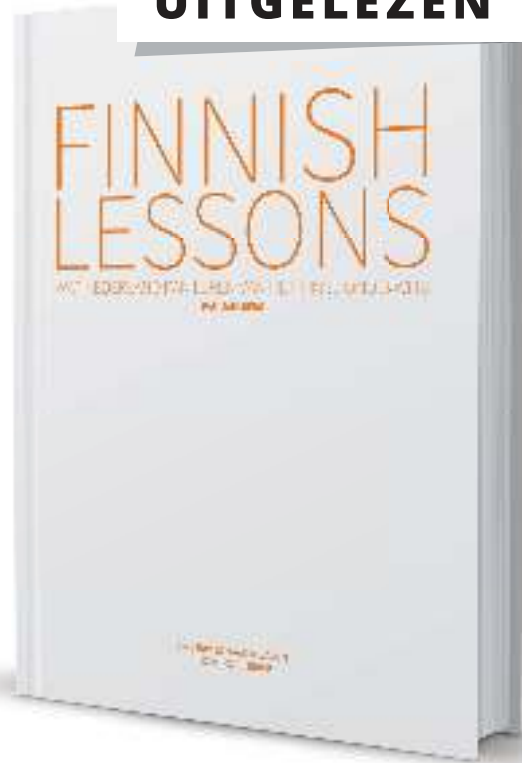
ontwikkelen, die leerlingen in staat stellen om de algemene onderwijsdoelen te halen. Er werd bijna vanaf het begin van de onderwijshervormingen vanuit gegaan dat instructiekwaliteit bepalend is voor wat leerlingen leren en niet de standaarden, toetsen of alternatieve programma’s. Toen de professionaliteit onder leraren in de jaren negentig geleidelijk aan toenam, nam ook het aantal effectieve lesmethoden toe en verbeterde het pedagogisch klimaat in klassen en scholen.”

Less is more; geef minder les en leer meer

Sahlberg geeft aan dat Finland in staat is gebleken haar onderwijs te verbeteren met gelijke onderwijskansen voor iedereen, van goede kwaliteit tegen redelijke kosten. Het is opmerkelijk om te zien dat de goede resultaten zijn bereikt met minder onderwijstijd, minder huiswerk en minder toetsing.

Alle leraren zijn academisch opgeleid. Zij kunnen zich zo ontwikkelen in pedagogisch denken, didactisch handelen, in op onderzoek gebaseerde besluitvorming en op betrokkenheid bij discussies in de beroepsgroep. Zij zijn opgeleid om verschillende evaluatiemethoden in te zetten en zo de voortgang van de kinderen goed te volgen en, waar nodig, bij te sturen. Sahlberg: “Een wezenlijke voorwaarde voor het aantrekken van de meest talentvolle jonge mensen voor de lerarenopleidingen, is, dat het vak een autonoom, respectvol en

“The Finnish way is een professionele en democratische weg naar verbetering, die van onderaf groeit, van bovenaf in goede banen wordt geleid en vanaf de zijkant positieve druk, ondersteuning en bemoediging ontvangt.”

betekenisvol beroep dient te zijn. De leraar mag geen uitvoerder worden van technische implementaties van externe standaarden, eindeloze toetsen en torenhoge administratieve lasten. Het is een algemeen gedeelde opvatting in het Finse onderwijs dat leraren goed opgeleide professionals zijn, die zich op school van hun beste kant willen laten zien. In een echte professionele leeromgeving vertrouwen leraren elkaar, communiceren zij vaak over het leren en lesgeven en vertrouwen zij op de begeleiding en het leiderschap van hun schoolleider.”

Zonder uitzondering ligt in Finland het onderwijskundig leiderschap op de gemeentelijke onderwijskantoren in de handen van professionele leraren met onderwijservaring. Dit is een belangrijk onderdeel in de verbetering van de communicatie en het opbouwen van vertrouwen tussen scholen en bestuurders. De schoolleider is altijd een ervaren leraar met bewezen leiderschapsvaardigheden en een geschikte persoonlijkheid.

Sahlberg: “De Finnen kennen enerzijds het begrip ‘sisu’: een cultureel kenmerk dat verwijst naar wilskracht, vastberadenheid en doelgerichte actie bij tegenwerking. Anderzijds zien we tegelijkertijd kalmte en tederheid. Paradoxen helpen ons meer bij het interpreteren van de belangrijkste kenmerken van het Finse onderwijs dan zuivere logica.”

Bouwen aan een NL-variant van de Finse weg

Sahlberg reist de wereld over en vertelt overal het verhaal van de Finse opvattingen, de Finse keuzes en het Finse succes. Hij waarschuwt andere landen echter voor het simpelweg kopiëren van de Finse lessen en pleit voor mondiaal partnerschap om de gewenste transformatie en nieuwe onderwijsvormen te realiseren: “The Finnish way is een professionele en democratische weg naar verbetering, die van onderaf groeit, van bovenaf in goede banen wordt geleid en vanaf de zijkant positieve druk, ondersteuning en bemoediging ontvangt.”

Als we in Nederland eenzelfde route willen inslaan, moeten we ons realiseren dat we al geruime tijd een stabiele politieke constellatie ontberen. Ons onderwijs heeft daarnaast ook al langdurig te kampen met een vrij hardnekkige ‘germ’. Er gloort echter licht aan de horizon. Leraren en schoolleiders beklagen zich in toenemende mate over de doorgeslagen toetscultuur en regeldruk en willen werk maken van goed onderwijs gebaseerd op menswaardige paradigma’s. Het is fijn om te weten dat het ook anders kan. Ik stel voor dat we het samen gaan doen. Laten we hardop de intentie uitspreken dat we werk willen maken van een leergemeenschap waar alle kinderen weten dat hun leraren vastbesloten zijn om hen te helpen hun talenten tot volle wasdom te laten komen. Voorlopig betekent dit dus dat de huidige generatie leraren en schoolleiders naast visie en ondernemingszin, ook moeten beschikken over een fikse dosis lef en uithoudingsvermogen. Als onze wetenschappers hen helpen om hun dagelijks handelen te legitimeren, zal een koerswijziging succesvol zijn. De beleidsmakers zullen volgen. Ongetwijfeld. Finished?! No.... It just started! ■

Gérard Zeegers
Directeur obs de Bonckert
gzeegers@ziggo.nl